Sara McDowell & Máire Braniff. *Commemoration as Conflict: Space, Memory and Identity in Peace Processes*

Palgrave MacMillan, 2014

Mara Matthyssens

Édition électronique

URL : <https://journals.openedition.org/temoigner/3772>

DOI : 10.4000/temoigner.3772

ISSN : 2506-6390

Éditeur :

Éditions du Centre d'études et de documentation Mémoire d'Auschwitz, Éditions Kimé

Édition imprimée

Date de publication : 1 octobre 2015

Pagination : 178-180

ISSN : 2031-4183

Référence électronique

Mara Matthyssens, «Sara McDowell & Máire Braniff. *Commemoration as Conflict: Space, Memory and Identity in Peace Processes*», *Témoigner. Entre histoire et mémoire* [Online], 121 | 2015, Online op 01 octobre 2016, geraadpleegd op 04 février 2022. URL: <http://journals.openedition.org/temoigner/3772> ; DOI: <https://doi.org/10.4000/temoigner.3772>

Ce document a été généré automatiquement le 4 février 2022.

Tous droits réservés

Sara McDowell & Máire Braniff. *Commemoration as Conflict: Space, Memory and Identity in Peace Processes*

Palgrave MacMillan, 2014

Mara Matthyssens

RÉFÉRENCE

Sara McDowell & Máire Braniff. *Conflict: Space, Memory and Identity in Peace Processes*, Palgrave MacMillan, 2014, 224 p.

- ¹ In *Commemoration as Conflict* onderzoeken sociologe Máire Braniff en 'human geographer' Sara McDowell in welke vorm herdenking voorkomt en wordt ingezet in de context van een vredesonderhandeling. Ze bekijken aan de hand van zes verschillende casussen de dynamiek van beleidsvorming en openbare herdenking in de nasleep van een gewelddadig conflict. Beide onderzoekers gaan uit van het idee dat een maatschappij die vooruit wil gaan een actieve zoektocht moet ondernemen naar creatieve manieren om te herinneren en herdenken. Een vreedzame toekomst vereist een adequate omgang met het verleden. Ook kan het boek gelezen worden als een open oproep aan politici en andere betrokkenen om meer aandacht te besteden aan het thema van de herdenking tijdens onderhandelingen, ondanks diens gedeeltelijk subjectieve karakter. Een ander uitgangspunt vormt de these dat herdenking in vele gevallen kan gezien worden als een verderzetting van het conflict op een minder gewelddadige manier, wat Braniff en McDowell een *war by other means* hebben genoemd, die het vredesproces kan ondermijnen. De ideeën die Braniff en McDowell aanhalen bij de verschillende casussen komen uit het sterk interdisciplinair gevormde veld van de memory studies en zijn verbonden aan politieke, archeologische en sociologische kwesties. Deze diversiteit aan invloeden is een duidelijke sterkte van het

boek. In het bestuderen van de casussen hanteren de auteurs een vergelijkende aanpak, met een focus op politieke en cross-culturele verschillen en overeenkomsten.

- 2 *Commemoration as conflict* begint met twee inleidende hoofdstukken, waarin de auteurs hun werk kaderen in het veld van de memory studies en een bespreking geven van de belangrijkste inzichten omtrent herdenkingspraktijken in het algemeen, en in het bijzonder gekoppeld aan vredesonderhandelingen. Daarnaast wordt in het tweede hoofdstuk de keuze van de casussen verklaard. Deze zijn respectievelijk Noord-Ierland, het Baskenland, Sri Lanka, Israël/Palestina, Ex-Joegoslavië en Zuid-Afrika, gebieden met een zeer gewelddadig verleden. Ze bevinden zich nog niet allemaal in hetzelfde stadium van de transitie naar een vredevolle samenleving. Braniff en McDowell hanteren het door Darby gemaakte onderscheid tussen vier fases in het bereiken van vrede – vooronderhandeling, staakt-het-vuren, onderhandeling en consolidatie – om de eigenheid van de casussen niet enkel aan de culturele verschillen maar ook aan de voortgang in het vredesproces te verbinden.
- 3 In elke casus lichten de auteurs een ander aspect uit van de verhouding tussen herdenking en conflict. Herdenking is immers verbonden aan staatsvorming, identiteit en maatschappelijke spanningsvelden, en roept daardoor politieke, ethische en territoriale vragen op. Zo is een gedenkteken een dynamische entiteit die niet enkel een historisch narratief vastlegt, maar ook werkelijk gebeurtenissen in gang kan zetten. Herdenking kan een gemeenschap verdelen of verenigen, en vormt dus een grote maatschappelijke uitdaging.
- 4 De eerste casus bespreekt ‘The Troubles’ in Noord-Ierland. Hoe herdenken de betrokken partijen, katholieken en protestanten, hun slachtoffers? De auteurs gaan ervan uit dat de herdenking in feite een geweldloze verderzetting is van het conflict, een hypothese die ze ook in andere casussen toetsen. Het tweede hoofdstuk is gewijd aan het Baskenland. Hier staan voorstanders van een onafhankelijk Baskenland – waarvan sommigen aanhanger of lid van ETA – tegenover de Spaanse regering. De derde casus speelt zich af in Sri Lanka, dat de achtergrond vormde van een zeer bloedig conflict tussen de Tamil Tijgers en de Sri Lankaanse regering, en waar herdenkingen nog steeds de aanleiding vormen voor gewelddadige wraakacties. Na Israël en Palestina zoomen de auteurs in op de verschillende opkomende naties binnen Ex-Joegoslavië ten tijde van de oorlog begin jaren negentig. Ondanks de complexiteit van het gegeven en het grote aantal betrokken groepen zien Braniff en McDowell hun ‘war by other means’-hypothese opnieuw gestaad. In dit geval is het de sterk nationalistische insteek van de herdenkingen die de verdere ontwikkeling van het vredesproces bemoeilijkt. De zesde en laatste casus richt zich op het Zuid-Afrika van na de Apartheid, waarbij de aandacht wordt gevestigd op de onevenwichten die ontstaan in de herdenking van slachtoffers bij Afrikaners en zwarte Afrikanen.
- 5 Het hoofdstuk ‘An Intractable Conflict and an Irreconcilable Past: Contesting the “Other” through Commemoration in Israel/Palestine’, waarin de casus Israël/Palestina wordt besproken, wijkt echter af van het gangbare stramien. Braniff en McDowell verlaten hun gebruikelijke werkmethode, maar lijken dit onvoldoende op te merken. Daar waar ze in de andere casussen, aan de hand van de ‘war by other means’-hypothese, de specifieke vorm en dynamiek bestuderen van de herdenking van een conflict door de verschillende betrokken partijen, wijden ze het hoofdstuk over Israël en Palestina voornamelijk aan de herdenking van de Holocaust. Gezien de insteek van het onderzoek is die vraagstelling geheel irrelevant, want de Palestijnen waren geen

betrokken partij in de Holocaust. Daarnaast wordt over Palestijns leed dat door anderen dan Israëli's werd veroorzaakt, met geen woord gerept. Dergelijke denkfouten schaden het onderzoek. Opvallend is dat Braniff en McDowell elders in het boek wél duidelijk inhoudelijk, geografisch en temporeel te ver uiteenlopende feiten van elkaar scheiden: in het hoofdstuk over Zuid-Afrika wordt niet over slavernij gesproken, omdat dit een traumatische episode was voor slechts één van de betrokkenen in de casus. Er ontbreekt dus een motivering voor het frappante verschil in benadering bij de casus Israël/Palestina.

- 6 De grote zorg voor het gehanteerde begrippenkader is dan weer een bijzondere kwaliteit van het werk. Zo wordt in de eerste twee hoofdstukken duidelijk onderzocht hoe 'plaats' en 'ruimte' zich tot elkaar verhouden en wordt het semantische bereik van andere kernbegrippen afgebakend. Een dergelijke nauwgezette ontleding missen we alleen voor het begrip 'slachtoffer'. Er wordt aangestipt dat de invulling van deze term voor interpretatie vatbaar is, maar de onderzoekers wagen zich zelf niet aan een definitie. Gezien het belang van deze notie in het onderzoek, betreuren we die lacune. Los daarvan is *Commemoration as conflict* een zeer evenwichtig en sterk beargumenteerd boek.